Slovenski dom

Preis - cena - prezzo L 0.50 Leto VIII.

Schriftleiter, urednik, redattore: Mirko Javornik. — Herausgeber, izdajatelj, editore: ing Sodja — Für Ljudska tiskarna, za Ljudsko tiskarno, per la Stamperia popolare: Jože Kramarič — Ljubljana, Kopitarjeva 6. — Tel. 4001—4005. — Abonnement, naročnina, abbonamento: L 11.

Ljubljana, petek, dne 8. oktobra 1943 - Št. 226

Schwere Kämpfe südlich Velikije Luki

Erfolgreiche deutsche Gegenangriffe im mittleren Frontabschnitt — Feindliche Angriffe am Volturno in Süditalien zurückgeschlagen

Aus dem Führerhauptquartier, 7. Okt. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Auf der Tamanhalbinsel und an der Front zwischen Melitopol und Saporoschie kam es nur zu örtlichen Kämpfen.

In den Schwerpunktabschnitten der südlichen und mittleren Ostfront wurden auch gestern feindliche Angriffe grösstenteils im Gegenangriff zurückgeschlagen.

Südlich Velikije Luki traten die Sowjets mit stärkeren, von Fliegerverbänden unterstützten Infanterie- und Panzerkräften zum Angriff an. Die Kämpfe sind in vollem Gange.

Von der Front zwischen Ilmen- und Ladogasee wird lebhafte örtliche Kampftätigkeit gemeldet.

Deutsche Sturzkampfflugzeuge griffen im Schwarzen Meere einen Verband von drei sowjetischen Zerstörern an, die versuchten, die Südküste der Krim zu beschiessen. Durch Bombentreffer wurden alle drei Zerstörer versenkt.

In den harten Abwehrkämpfen am Kubanbrückenkopf sowie im südlichen und mittleren Abschnitt der Ostfront haben sich das 2. Bataillon des Grenadierregimentes No. 290, die ostmärkische 9. Panzerdivision, die rheinisch-westfälische 306. und die bayrische 337. Infanteriedivision besonders bewährt.

In Süditalien wurden am Volturno Fluss wiederholte Angriffe feindlicher Infanterie- und Panzerkräfte meistens im Gegenstoss abgeschlagen, während in den Südapenninen unsere Nachtruppen nach Abwehr starker feindlicher Vorstösse langsam nach Nordwesten ausweichen. Im Raume von Termoli halten die erbitterten Kämpfe mit dem sich verstärkenden Feinde an.

Die Luftwaffe belegte in der vergangenen Nacht Ziele im Gebiete von London mit Sprengbomben schweren Kalibers. Alle Flugzeuge kehrten zu ihren Stützpunkten zurück.

Hudi boji južno od Velikih Luk

Uspešni nemški protinapadi na srednjem odseku vzhodnega bojišča — Sovražni napadi ob Volturnu v južni Italiji odbiti

Iz Führerjevega glavnega stana, 7. okt. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na Tamanskem polotoku in na bojišču med Melitopolom in Zaporožjem je prišlo samo do krajevnih borb.

Na odsekih ob težiščih južnega in srednjega vzhodnega bojišča so bili tudi včeraj večinoma v protinapadih odbiti sovražnikovi napadi.

Južno od Velikih Luk so močnejše sovjetske pehotne in oklepne sile s podporo letalskih oddelkov prešle v napad. Boji so v polnem teku.

Z bojišča med Ilmenskim in Ladoškim jezerom poročajo o živahnem krajevnem bojnem delovanju.

Nemški strmoglavci so na Črnem morju napadli oddelek treh sovjetskih rušilcev, ki so skušali obstreljevati južno obalo Krima. Z bombnimi zadetki so bili vsi trije rušilci potopljeni.

V hudih obrambnih bojih ob kubanskem mostišču ter na južnem in srednjem odseku vzhodnega bojišča so se posebno odlikovali: 2. bataljon 290. grenadirskega polka, 9. oklepna divizija iz Ostmarke, renskowestfalska 306. in bavarska 337. pehotna divizija.

V južni Italiji so bili ob reki Voltornu odbiti ponovni napadi sovražnih pehotnih in oklepnih oddelkov, večinoma v protisunkih, medtem ko se v južnih Apeninih naši zadnji oddelki po zavrnitvi močnih sovražnikovih sunkov počasi umikajo proti severozahodu. Na področju pri Termoliju se nadaljujejo ogorčene borbe z vedno močnejšim sovražnikom.

Letalstvo je preteklo noč obmetavalo z rušilnimi bombami težkega kalibra cilje na področju Londona. Vsa letala so se vrnila na svoja oporišča.

DURI COMBATTIMENTI A SUD DI VELIKIJE LUKI

Dal Quartier generale del Führer, 7 ottobre 1943. Il Comando Supremo tedesco comunica:

Sulla penisola del Taman e sul fronte tra Melitopol e Saporoscie ebbero luogo soltanto combattimenti locali.

Nei punti di gravitazione nel settore meridionale e centrale del fronte orientale gli attacchi nemici venivano anche ieri in gran parte respinti dai nostri contrattacchi.

A sud di Velikije Luki i sovietici passavano all'attacco con ingenti forze di fanteria e motorizzate, appoggiate da reparti aerei. I combattimenti sono in pieno corso.

Dal fronte tra l'Ilmen e il Ladoga si annuncia vivace attività combattiva locale.

Aerei tedeschi in picchiata attaccavano nel Mar Nero un reparto di tre cacciatorpediniere sovietiche le quali tentavano di bombardare la costa meridionale della Crimea. Le tre cacciatorpediniere venivano centrate ed affondate.

In gravi combattimenti difensivi sulla testa di ponte del Cuban come pure nel settore meridionale e centrale del fronte orientale si distinguevano particolarmente il 2. Battaglione del Reggimento dei Granatieri No. 290, la 9. Divisione corazzata della Ostmark, la 306. Divisione della Renania-Westfalia e la 337. Divisione di Fanteria bavarese.

Nell'Italia meridionale, sul fiume Volturno, venivano respinti ripetuti attacchi nemici di fanteria e di carri armati, in gran parte in contrattacchi, mentre sull'Apennino meridionale le nostre retroguardie che hanno respinto forti attacchi nemici, si ritirano lentamente verso nord-ovest. Nel settore di Termoli continuano esasperati combattimenti con forze crescenti nemiche.

La notte scorsa la Luftwaffe colpiva con bombe esplosive di grosso calibro obiettivi nel territorio di Londra. Tutti gli aerei facevano ritorno alle loro basi.

—II—

Boj proti boljševizmu - edina naloga Evrope

Bukarešta, 8. okt. Romuniski tisk obširno razpravlja o angloameriških izjavah glede odnosov Sovjetske zveze do sosednih narodov. List »Viatza« pravi o tej zadevi naslednje: Načrti proti raznim vmesnim državam ob sovjetski meji kažejo pripravljenost Washingtona za sodelovanje z Moskvo ne glede na to, da Evropa krvavi. Še jasneje se razodeva popustljivost Amerike nasproti Sovjetski zvezi iz dejstva, da smatrajo Američani za potrebno, da je tudi Moskva zastopana v Sredozemskem odboru. Spričo tega ostaja državam vzhodne Evrope ena sama rešitev, da se z vso silo borijo proti Sovjetski zvezi, kakor to dela nemška vojska, ki je edina v položaju, da se lahko meri z boljševiško silo. Vse razpoložljive sile Evrope se morajo danes postaviti v službo naloge, da ramo ob rami z nemško vojsko dovrše boj za rešitev Evrope pred boljševiško opasnostjo.

Boljševiška opasnost leži danes kot težko breme na Evropi in celo demokracije bi se morale zavedati težkega zločina, ker so se postavili v službo Moskve. Tako piše »Porunca Vremii« o položaju: »Če se vprašamo, kakšne zahteve postavljajo v Sovjetski zvezi, je odgovor samo tale: Moskva se ne bo zaustavila niti v Baltiku, ob Črnem morju ali v Podonavju, niti ob Dardanelah ali Jadranu, kajti boljševizem hoče imeti vso Evropo. In če se vprašamo, kdo bi se lahko postavil Sovjetski zvezi po robu v Evropi, bi bilo seveda naivno misliti, da bi to vojaško lahko storili Angleži in Američani, ki so morali že doslej v diplomatskih sporih z Moskvo popuščati. Edina obramba Evrope proti Sovjetski zvezi je jekleni branik nemške vojske, v katerega imamo polno zaupanje. Če bi ta branik nekega dne ne obstajal več, bi bilo vse končano. Današnja sovjetska nevarnost bi se tedaj spremenila v najbolj strahoten polom, kar jih pozna človeštvo.

K Edenovim izjavam o angleško-sovjetskih odnošajih piše »Ordinea«, da je britanski zunanji minister potrdil, da sovjetsko-britansko zavezništvo ni prekoračilo doslej okvirja omejene interesne skupnosti. Eden je pred vsem svetom izjavil, da ni med Anglijo in Sovjetsko zvezo še nobenega končnega sporazuma o ureditvi bodočih evropskih vprašanj. Edenove izjave, pripominja list, pomenijo poziv Kremlju, naj bi na bližnji konferenci pokazal »zadržanje večjega razumevanja«. Iz Edenovih besed pa ni mogoče spoznati, da bi britanska vlada gojila velike upe glede spreobrnjenja Moskve; nasprotno, zdi se celo zelo verjetno, da bosta London in Washington pristala zopet na nove bistvene koncesije Moskvi.

»Curentul« ugotavlja, da je Turčija kot nevtralna država z najstarejšimi diplomatskimi odnosi s Sovjetsko zvezo in prijateljsko Anglijo najbolj v stanju spoznati težnje sovjetske politike. In če se že Turčija tako boji, čeprav je zelo dobro zavarovana s pogodbami o pomoči, kakšen mora biti šele položaj drugih držav na jugovzhodu, če naj te države opirajo svoj mir samo na splošno ureditev v smislu izjav gospoda Cordella Hulla.

Novi sovjetski ofenzivni poskusi odbiti

Berlin, 8. okt. Sovjetska vojska je poskusila z večjimi napadi pri Demidovu, Velikih Lukih, zapadno od Smolenska in južno od Ladoškega jezera. Povsod so bili napadi odbiti in prodori zajezeni.

Judje moledujejo za Palestino

Lizbona, 8. okt. DNB. Pet sto vodilnih osebnosti ameriškega rabinata, ki so kot zastopniki treh milijonov ameriških pravovernih Judov prišli v Washington, so se kakor na romanju odpravili k predsedniku Rooseveltu, da bi mu izročili posebno prošnjo. V njej so zahtevali, naj bi predsednik Roosevelt sporočil angleški vladi, da je prava sramota in hudo krivično, da izmed vseh narodov samo Judje nimajo svobodnega dostopa do Palestine. Vsi Amerikanci da močno želijo, naj bi odprli palestinska vrata vsem tistim Judom, ki bi se rešili iz smrtne evropske pasti. Zastopniki bodo na stopnicah vladne palače izročili podobno spomenico tudi ameriškemu kongresu, ki jo bo sprejel podpredsednik Henry Wallace. Pozneje bodo prošnjo poslali v Belo hišo.

Tekma med Anglijo in Ameriko v arabskem svetu

Atakpa, 8. okt. DNB. Do nedavnega je imela Anglija skoro izključno pravico dodeljevati svetovalce največjemu arabskemu sodobnemu vladarju, kralju Ibn Saudu. Med prvo svetovno vojno in v povojnem času je bil prebrisani Philby stalni kraljevi spremljevalec. Ko je Ibn Saud zavzel Mekko, je Philby prestopil v mohamedansko vero in dobil naslov šejk Abdulah, da je mogel stolovati v muslimanskih svetih mestih. Saril je ne le po Saudski Arabiji, temveč tudi povsod drugod na Bližnjem Vzhodu, razen v francoski Levanti, pa čeprav v tistih deželah njegovo delo ni bilo toliko vidno. Vsepovsod se je čutil angleški vpliv, najmanj kar je bilo, je pa bila Anglija edini tujec, ki je imela stalne stike z Arabci.

To stanje pa se je zadnje čase preočitno spremenilo. Združene države, katerih petrolejske zaloge bodo kmalu izčrpane, in se že sedaj ozirajo po novih ležiščih te dragocene tekočine, stegujejo prste po El Bahreinu in Saudski Arabiji. Ker so Angleži odgovorni za Judom prijazno politiko v Palestini, so si s tem nakopali sovraštvo in nezaupanje ne le med uglednejšimi Arabci, temveč tudi pri kralju Ibn Saudu samem. Amerikanska diplomacija že več mesecev obdeluje Ibn Sauda in je v tedniku »Life« na videz naivno ponatisnila njegove slovite izjave proti judovstvu, kar je Angležem povzročilo velike težkoče.

Združene države so poslale posebnega zastopnika na dvor Ibn Sauda in zaupale Mouseju, ki velja za najboljšega poznavalca Arabcev, diplomatsko zastopstvo Združenih držav v Džiddi. Vedno znova je britanska propaganda širila govorice, da je bil Mouse odstavljen. Toda Mouse še vedno sedi na svojem mestu. Ovire, ki jih je Anglija delala muslimanskim romarjem, ki so šli v Mekko, splošna prepoved romanja za muslimane iz Indije in uradniško zafrkavanje v Palestini so Ibn Sauda še bolj pritisnili v naročje Amerike, nakar so Amerikanci od njega dosegli ugodnost za ugodnostjo. Med drugim so Amerikanci zahtevali od kralja, da bi smel iti zunanji minister knez Fejzal na potovanje v Ameriko, kar bi pomenilo velik političen in propagandni uspeh proti Angliji, katerega bodo Amerikanci v slogu svoje poslovne spretnosti znali temeljito izkazati.

Edino zapreko za Združene države pomeni na Bližnjem Vzhodu cionizem, katerega amerikanski politiki odločno podpirajo. To okoliščino pa Angleži med Arabci temeljito izrabljajo. Dozdeva se, da je emir Fejzal v Washingtonu govoril o palestinskem vprašanju prav tako, kakor je govoril kralj Ibn Saud sam, ki je v tedniku »Life« odločno nastopil proti Judom. V potrdilo tega je poslal drugega sina princa Mansurja v Palestino, da bi palestinske Arabce pomiril in jim zagotovil, da jih Fejzal v Washingtonu ni pozabil.

Kakšni bodo izidi teh washingtonskih razgovorov, se bo razvidelo iz smeri ameriške politike na Srednjem Vzhodu, kjer Združene države v zadnjem času razvijajo silno politično, kulturno in gospodarsko delavnost. Združene države dobavljajo stroje, delajo ceste in železnice, pošiljajo uniformirane pustolovce, ki jih predstavljajo kot vojake, delajo letališča v Egiptu, se zanimajo za Abesinijo, uvajajo tam letalske zveze, zidajo bolnišnico v Bagdadu, imenujejo novega ministra za Bližnji Vzhod, pošiljajo senatorje v razne države Bližnjega Vzhoda in osebni zastopniki Rooseveltovi odhajajo tja drug za drugim. Misel, da bo Anglija iz te vojne izšla brez vsakih kolonij, se na Bližnjem Vzhodu že uresničuje.

Judovsko propagandno rovarjenje v Turčiji

Berlin, 8. okt. DNB. Vojni dopisnik lista »Börsenzeitung« Georg Streiter obravnava v enem svojih člankov delo ameriških Judov na Bližnjem vzhodu, zlasti pa še v Turčiji. Pri tem podtalnem delu naj bi Turčija postala osrednja postaja. Mister Gordon, zastopnik »Vojaškega obveščevalnega urada« v Carigradu, mož, ki mu je bil pred nedavnim zaupan ta urad, se je v nedavnem pismu, kjer se je zlasti zanimal za ureditev radijske propagande na Bližnjem vzhodu, izrazil, da Turkinje nimajo dovolj razumevanja za njegovo delo. Njegovo poročilo je polno zagrizenosti proti narodnim vzorom bližnjevzhodnih narodov, zlasti pa še Turčije. Kot končni cilj postavlja »osvoboditev vsega judovstva na Bližnjem vzhodu«. Pisec pravi, da se je zaradi Gordonove klepetavosti zvedelo, da je centrala judovskega delovanja v tujini osrednji odbor v New Yorku ter z njim povezana »Judovska zveza«. Ta uživa zaščito ameriškega veleposlanika Steinhardta, ki je bil zdaj zaradi svojih temnih finančnih poslov poklican v Washington, ter drugih judovskih amerikanskih poslanikov na Bližnjem vzhodu. Iz Gordonovega dopisovanja z »Judovsko zvezo« je znano, da je s pomočjo nekega ameriškega radijskega podjetja skušal urediti v Carigradu posebno kratkovalovno postajo za oddajanje radijskega sporeda, za kar so po mnenju ameriških časnikarjev odgovorni Gordon in njegovi prijatelji. Kot posebni strokovnjak naj bi bil v ta namen poslan iz Amerike tudi neki mr. Kern, ki bi na pogajanjih z Judi v Palestini zagotovil, da se bodo vse judovske težnje uresničile.

V pismu, ki je bilo preko Osrednjega vojnega obveščevalnega urada v Washingtonu poslano 22. avgusta Gordonu, je rečeno, da je treba judovske težnje vzporediti z delom vojnega obveščevalnega urada. Zlasti v tem pismu, naslovljenem na Gordona, opozarjajo, da je treba o vsej tej zadevi strogo molčati, ker bi bilo v nasprotnem primeru treba računati, da bodo prizadete države proti temu odločno nastopile.

Pisec pripomnja, da turška javnost ne gleda na te judovske načrte preveč prijateljsko. Dokaz temu je doživel Gordon, ko je bila v Turčiji objavljena izjava Cordella Hulla glede Judov, in je neki turški časnikar zastavil Gordou mučno vprašanje, če imajo Združene ameriške države res namen vpostaviti svetovno oblast judovstva. Gordon se je skušal rešiti iz tega neprijetnega položaja s tem, da je dejal, da gre le za »poravnavo krivice« in da je Amerika vsekakor trdno odločena, dati Judom v Evropi in drugod po svetu spet nazaj vse tisto, kar so jim vzeli.

Pravi položaj Vatikanske države danes

Rim, 8. okt. DNB. Dopisnik Hans Köster poroča: Vatikanska država ali bolje Vatikansko mesto je obdano z zidovi, skozi katere vodi več vrat. Ta vrata točno nadzira švicarska garda in nihče ne more na nevtralna vatikanska tla drugače kakor mimo teh straž. To se mi je zdelo zelo važno spričo govoric, razširjenih po vsem svetu, češ da je »papež ujetnik nemške južne armade« ali »da so nemške čete obkolile vatikansko ozemlje ter ne dovolijo papežu in diplomatom nikakšnih stikov z zunanjim svetom,« itd. itd.

V Rim sem prišel iz severne Italije. Na praznik sv. Frančiška, dne 4. oktobra, sem obiskal baziliko sv. Petra, kjer so bile običajne službe božje ob veliki udeležbi ljudstva. Vrata bazilike sv. Petra so bila široko odprta in nikjer nisem videl nemških vojakov. Nemške straže po sporazumu med nemškim poveljnikom in vatikanskimi oblastmi niso stopile na vatikanska tla, marveč so ostale na italijanski strani trga sv. Petra. Tam je točno deset nemških vojakov, ki se vsakih 24 ur menjujejo. To majhno število samo sploh ne more stražiti vseh vhodov v Vatikan, ki jih stražijo vatikanske oblasti. Prostore za nemške straže so dale na razpolago vatikanske oblasti na nekdanjem Ribjem trgu pri sv. Petru.

Kar se tiče zvez med vatikansko državo in zunanjim svetom, se je le malo spremenilo izza časov pred 9. septembrom. Vatikanska radijska postaja redno oddaja kakor prej, radijska poročila tujih diplomatskih zastopstev gredo na vse strani sveta. Začasno je bila prekinjena le vatikanska kurirska služba, ker je prekinjen trgovski letalski promet med Italijo in Španijo zaradi težavnih prometnih zvez med Rimom in severno Italijo. To pa je le posledica tehničnih razmer in Vatikan je to uvidel ter ni vložil nikakega protesta. Iz razgovorov z voditelji diplomatskih odposlanstev v Vatikanu sem dobil potrdilo, da so odnošaji med Vatikanom in nemškimi vojaškimi oblastmi prisrčni in da je zagotovljena neovirana zveza med Vatikanom in zunanjim svetom. Nemške oblasti bodo Vatikan tudi zadostno oskrbele z živežem.

Vesti 8. oktobra

Predsednik Združenih držav Roosevelt je poslal sovjetskemu veleposlaniku pismo, v katerem zagotavlja, da bo z vsemi silami podpiral sleherno stremljenje, da se sodelovanje s Sovjesko Rusijo čim bolj poglobi.

Ob holandski obali je več britanskih letal napadlo nemške bolniške čolne, ki so prevažali ranjene mornarje. Letala so en čoln zadela in ranila več mornarjev. Trije mornarji so poškodbam podlegli.

Amerikanci so pobrali in odpeljali v Združene države slovite zgodovinske dragocenosti iz stolnice v Cataniji. Roosewelt je pred kratkim imenoval muzejskega ravnatelja Taylorja iz Newyorka za načelnika posebne komisije, ki naj umetniške in zgodovinske spomenike v Evropi »varuje vojnih poškodb...«

Angleška razlaga k položaju na vzhodnem bojišču pravi: Težave Sovjetov so vedno hujše. Nemci so svojo obrambo ojačili in Sovjeti nikakor ne morejo priti čez Dnjeper.

Vdor zaveznikov v Severno Francijo bi pomenil samomor, je izjavil časnikarjem ameriški senator Chandler.

Po navedbah agencije EFE je imela ameriška vojna mornarica doslej 50.000 izgub.

Organizator angleških padalcev general G. F. Hopkinson je podlegel ranam, ki jih je dobil pri nastopih v Sredozemskem morju, poroča švedski list »Dagens Nyheter«.

Za boj med Japonsko in Kitajsko danes ni nobenega razloga več, je dejal predsednik Vančingvej v svojem razgovoru s časnikarji. Kitajsko-japonski odnošaji so zdaj namreč že tako napredovali, da je vsaka nadaljnja vojna med Japonsko in Čangkajškovo Kitajsko odveč.

Londonski begunski list »Free Europa« je nasprotnike Nemčije označil takole: Na eni strani je boljševiška Rusija, na drugi pa kapitalistična Amerika. Abe velesili sta požrešni na oblast in druga drugo strahovito sovražita. Uboga mala Anglija pa mirno ždi ob ograji in čaka.

Stavka škotskih rudarjev se je še razširila. Doslej je v stavko stopilo že 7000 premogovnih delavcev.

V Južni Afriki so nastopile težave s preskrbo prebivalstva. V mestih je zavoljo tega prišlo do neredov, poroča južnoafriški list »Cape Argus«.

Angleži in Amerikanci so določili posebno odposlanstvo, ki bo sodelovalo z Badoglijevo kliko. Načelnik tega odposlanstva je guverner Gibraltarja.

Uradni razglas

Pozivajo se vsi na področju ljubljanske mestne občine bivajoči moški in ženske italijanske narodnosti, ki po svoji službeni dolžnosti niso vezani na stalno bivanje v Ljubljani, da se brezpogojno zglasijo v dneh 11. do vključno 14. tek. meseca med uradnimi urami pri upravi policije v Ljubljani, Šubičeva ulica št. 5, I. nadstropje, desno, sobi št. 9 in 10.

Otroke prijavijo starši ozir. redniki.

Vsi priglašeni se morajo izkazati s potrebnimi listinami o istovetnosti.

Zoper one, ki se temu pozivu ne odzovejo, se bo postopalo najstrožje po zakonu.

Ljubljana, 8. oktobra 1943.

Predsednik pokrajinske uprave:
Rupnik.

Comuuicato ufficiale

Tutte le persone di nazionalità italiana, di sesso maschile o femminile, dimoranti nella città di Lubiana, che per ragioni di servizio non sono obbligate di avere la loro residenza fissa a Lubiana, sono diffidate di presentarsi incondizionatamente nei giorni 11 fino tutto il giorno 14 corrente mese nelle ore d'ufficio alla Direzione di Polizia a Lubiana, Via Subičeva No. 5-I, parte destra, stanze No. 9 e 10.

Bambini dovranno essere denunziati dai loro genitori o di chi ne fa le veci.

Tutte le persone denunziate devono legittimarsi con opportuni documenti comprovanti la loro identità.

Contro i renitenti alla presente diffida, si procederà rigorosamente a sensi di legge.

Lubiana, 8 ottobre 1943.

Il presidente dell'Amministrazione provinciale:

Boljševiški vpliv pri upravi »Amgota« je vedno vidnejši. Na Siciliji je »Amgot« imenoval celo vrsto »uradnikov«, ki so svoje čase pripadali komunističnim sindikatom in se sploh komunistično udejstvovali.

Unča zlata stane v Čungkingu 10.000 dolarjev, v Združenih ameriških državah pa samo 35 ameriških dolarjev, se je zvedelo z nekega razgovora s časnikarji v Čungkingu.

Novi sovjetski poslanik v Londonu Gušev je preteklo soboto prispel v angleško prestolnico.

Vormarsch zur dalmatinischen Küste — Pohod proti dalmatinski obali

Zločin Badoglijevcev nad Belo Krajino

Legionar slovenske posadke iz Črnomlja, ki se je po sto nevarnostih prebil v Ljubljano, pripoveduje o izdaji Badoglijeve vojske naslednje:

Za premirje smo zvedeli takoj po Badoglijevem govoru ob 8 zvečer dne 8. septembra. Badoglijevci so od veselja, da je konec vojske, hodili po ulicah in streljali vsevprek. Po kaki uri so se umaknili na svoja mesta in ostali tam čez noč.

Dne 9. septembra dopoldne so se legionarji in drugi trezni ljudje posvetovali, kaj bi storili za varnost v primeru odhoda Badoglijevcev. Nekdo je svetoval, da bi se a posadko VS umaknili proti Semiču in Novemu mestu.

Popoldne okrog 3 so se pojavili v mestu partizani: neki brigadni komandant z nekaj oboroženimi partizani se je pripeljal v mesto v avtomobilu, v katerem se je prej vozil Badoglijevski komandant, polkovnik. Avto je bil zelo okrašen. **Videti je bilo, da so šli Badoglijevci sami po partizane, ker se je skupno s partizanskim komandantom vozil neki italijanski oficir.** — Po kratkih pogajanjih v šoli je partizanski komandant govoril pred šolo. Zbralo se je veliko ljudi, ko se je po Črnomlju zvedelo, da so partizani v mestu. Takoj v začetku je v govoru dejal, da so duhovniki ustvarili Belo gardo. Napovedal je, da bo kmalu slovesen partizanski vhod v mesto.

Ogrog 6 so prišle večje skupine oboroženih partizanov v mesto in pele partizanske pesmi. S tem so partizani že imeli dejansko oblast v rokah. Badoglijevci so bili z njimi zelo prijazni, prepustili so jim vse orožje, kolikor ga niso mogli nesti s seboj. Avtomobile so partizani od njih dobili med potjo, topove pa že v Črnomlju.

Še pred prihodom partizanov v Črnomelj so Badoglijevci zahtevali, naj gre domača posadka z njimi proti Reki. Dogovorjeno je bilo, da odidejo iz Črnomlja v petek zjutraj 19. septembra, in sicer bi posadka odšla oborožena. Proti večeru okrog 7 v četrtek je prišlo okrog 20 fantov VS iz Metlike, da se našim pridružijo. Povedali so, da so župnika p. Alfonza Klemenčiča in kaplana p. Pavla Verderberja partizani odpeljali, komandanta VS Štefančiča pa v Gradcu na postaji vpričo zveznega oficirja in Badoglijeve vojske ustrelili. Druga polovica straže iz Metlike je odšla proti Semiču. O posadki niso zvedeli ničesar, čeprav so tja poslali kurirja.

Iz Črnomlja jih je v petek zjutraj odšlo okrog 3000. Od Slovencev je bila črnomeljska posadka, 20 iz Metlike, posadka iz Dragatuša in še nekaj drugih — med njimi dekan Bitnar in župnik Ilc.

Šli so proti Kočevju. Ustavili so se 10 kilometrov pred mostom. Tja je prišel partizanski komandant, da jih pozdravi in je povabil, naj se mu Badoglijevci pridružijo. Italijanski oficirji so tu naredili zmedo. Rekli so, da so Nemci že čisto blizu. Zato so sami hitro na avtomobilu ušli, vojaki pa so bili brez vodstva in so iz strahu pometali od sebe orožje, ki je vse prešlo v partizanske roke. Jasno je, da je bilo to s partizani dogovorjeno. Mostu so se vojaki izognili in šli preko Gerovega na Delnice, od tu v Drago, od tu proti Št. Petru na Krasu. Ker so govorili, da so tam Nemci, so se obrnili in šli v Ilirsko Bistrico. Tu so jih partizani pogostili z mlekom, ki so ga pripeljali na 2 kamijonih. Badoglijevci in partizani so tudi skupno nastopali. Nekateri Badoglijevski oficirji, ki so šli z vojaki, so se tu okrasili, si nadeli sovjetsko zvezdo in šli k partizanom. Drugi so odšli proti — Trstu. Kmalu so opazili, da se je ena cela motorizirana edinica pridružila partizanom; ob poti proti Trstu so v vsaki vasi videli Badoglijevsko posadko. Bili so slovenski partizani z italijanskimi komunisti v uniformah in v civilnih oblekah. Ti so prišli iz Trsta. Med partizani je bilo tudi dosti žensk. Videti je bilo, da so med njimi bile nekatere inteligentke, najbrž učiteljice. Smešno je bilo opazovati te posadke: Vse so bile pomešane, slovenski in italijanski komunisti so nastopali skupno v družbi oboroženih žensk. Ponekod so imeli komando slovenski, drugod italijanski partizani. Po cesti so srečavali italijanske avtomobile, v katerih so se prav tako vozili slovenski in italijanski komunisti z ženskami skupaj.

Ko so zvedeli, da so se iz Trsta bližali po cesti Nemci, so šli na stranska pota in se pomikali proti Trstu. Ljudje so pripovedovali, da je po par Nemcev prepodilo številne partizane iz vasi, da so bežali daleč pred njimi.

10 km pred Trstom so jih čakali trije Nemci, ki so jih vse — bilo jih je vsaj 200 — peljali v mesto. V Trstu je pripovedovalec s kolodvora ušel Nemcem; Badoglijevce so namreč odpeljali v Nemčijo. Oglasil se je v salezijanskem zavodu in govoril z ravnateljem, da bi poizvedel, kako bi mogel priti v Ljubljano. Ravnatelj mu ni dal nobenih jasnih navodil. Odšel je v slovenski del Trsta. Dobil je civilno obleko. Doslej je namreč hodil v uniformi, kakor tudi okrog 20 legionarjev iz Črnomlja. — V uniformi so bili kriti pred partizani, ker bi jih v civilu vse odpeljali, uniformirane Badoglijevce pa so pustili pri miru. Sicer so jih Badoglijevci kljub temu po večini izdali, da so od »guardia bianca«. Te so partizani odpeljali.

Pri slovenskih ljudeh v Trstu se je pripovedovalec pošteno naspal in najedel. Začel se je izdajati za interniranca, ki se vrača domov.

Iz Trsta sta odšla on in neki pek iz Črnomlja, Turk Jože, legist, proti Borštu.

Pripovedovalec je s tovarišem odšel v smeri proti Vremam.

Obrnila sta se na prvo postajo Ležeče, se peljala do Postojne, kjer sta prenočevala. Drugi dan sta odšla na vlak, da gresta proti Ljubljani. Na vlaku sta dobila nekega inženirja, ki je v službi na terensko-tehničnem oddelku poštne direkcije v Ljubljani. Ta jima je svetoval, naj že v Preserju izstopita in gresta k partizanom. Pripovedovalec se je izgovoril, da gre najprej v Ljubljano, kjer bo poiskal brata. 16 letni njegov brat je res odšel z njim iz Črnomlja, pa ga od Delnic naprej ni več videl.) Ta inženir ga je v Ljubljani še enkrat srečal in ga spoznal in mu je zelo priporočal, naj gre k partizanom.

Tako je bilo v Beli krajini, tako je bilo na Dolenjskem, tako je bilo na Notranjskem, tako je bilo na Primorskem, tako je bilo povsod. Komunisti so se povsod zvezali s sovražniki slovenskega ljudstva, o katerih so govorili, da se proti njim neizprosno bore. Ko je pa prišla ura, da bi se res borili, so jih sprejeli medse kakor brate ter združeni z njimi udarili ne na tako imenovanega okupatorja, temveč na slovenske kraje in na svoje brate. Zveza slovenske Osvobodilne Fronte z izdajalsko Badoglijevsko vojsko je v žareči luči razkrinkala pravi značaj OF in prave cilje slovenskega komunizma. Žal, da mora račun za to izdajo spet plačevati tisti kakor vedno: slovenski narod.

Opozorilo Poveljstva Slovenskega domobranstva

Poveljstvo Slovenskega domobranstva je zvedelo, da hodijo po hišah osebe v kombiniranih uniformah, ki vršijo hišne preiskave in aretacije. Opozarjamo vse, da člani Slovenskega domobranstva niso dobili za to nikakega povelja. Zato naj vsakdo osebe, ki bi pod krinko Slovenskega domobranstva hotele vršiti samolastno hišne preiskave, preda stražniku.

Obenem se opozarja, da se bo proti vsakomur, ki bi žalil, ali se nepovoljno izražal o Slovenskem domobranstvu, uvedel postopek takoj na mestu.

Ljubljana

Koledar

Petek, 8. vinotoka: Brigita Švedska, vdova in ustanoviteljica; Simeon, starček.

Sobota, 9. vinotoka: Dionizij, škof in mučenec; Ludovik Bertrand, spoznavalec; Publija, opatica in mučenica.

Obvestila

— **Župnija sv. Frančiška v Spodnji Šiški** obhaja v nedeljo, 10. t. m., praznik svojega zavetnika. Ob 6.30 farno opravilo pred izpostavljenim Najsvetejšim. Ob 10 prazniška pridiga, darovanje za cerkev in slovesna sv. maša. Pri cerkveni slovesnosti bo pevski zbor izvajal med darovanjem: St. Premrl — Mati dobrega sveta; pri maši pa: p. H. Sattner: Missa Seraphica; Graduale — Fr. Arh; Offertorium — p. H. Sattner. Pri darovanju: p. H. Satter: Sv. Frančišek. — Ob 4 popoldne pridiga in pete litanije Matere božje za blagoslovom.

Dijaki, znanje, ki ga vam nalaga šola, boste pridobili na prijeten način, če boste brali »Svet«. — Naročite se takoj na »Svet«!

— **Lichtenturnov zavod:** Za učenke meščanske šole bo uvodna šolska sv. maša v ponedeljek, 11. oktobra, ob 8 — ne v soboto.

Ali ste že kupili?

Svetovno znani Scottov roman v slikah

»IVANHOE«

je najlepše branje in darilo.

Velja: broširan 35 lir, v polplatno vezan 45 lir, v celo platno vezan na najfinejšem papirju 60 lir. Dobi se v veži Ljudske tiskarne in v knjigarnah.

Naročila sprejema uredništvo Slovenca.

Državno gledališče

Drama:

Sobota, 9. oktobra ob 16.30: **»Cvetje v jeseni«.** Krstna predstava Otvoritev dramske sezone. Izven. Cene od 23 lir navzdol.

Nedelja, 10. oktobra ob 15: **»Ifigenija na Tavridi«.** Izven. Cene od 22 lir navzdol.

Opera:

Sobota, 9. oktobra ob 16: **»Madame Butterfly«.** Izven. Cene od 32 lir navzdol.

Nedelja, 10. oktobra ob 16: **»Prodana nevesta«.** Izven. Cene od 32 lir navzdol.

Sreda, 13. oktobra, ob 16: **»Traviata«.** Izven. Cene od 32 lir navzdol.

Važen poziv policijske uprave

Uprava policije v Ljubljani poziva vse hišne lastnike, upravitelje, kakor tudi vse podjetnike, da v 48 urah po objavi tega poziva prijavijo vse one osebe, ki so se po 25. juliju 1943 izselile iz Ljubljane in katerih bivališče ni znano.

Pismene prijave se oddajajo pri pristavu g. Uršiču na upravi policije v III. nadstropju, soba 32, med uradnimi urami, in sicer med 8—12 in 14.30—17.30.

Proti vsem onim, ki bi se temu pozivu ne odzvali, se bo najstrože postopalo.

UPRAVA POLICIJE.

TOMAŽIČ-BERANEK

Bela vila

102.

Stari pastir se je zdaj vidno užalostil; naslonil se je na svojo palico, nato pa v joku zaprosil:

»Povej vse o oni drvarski kočici!«

In pastir je pripovedoval:

»Pravijo, da sta v oni drvarski kočki živela drvar in drvarka s svojim sinom edinčkom. V neki silni nevihti da je drvarja ubil sam divji lovec, najverjetneje pa ga je zadela mrtva strela, beli kamen... — Drvarjev sinaček, pastirček, pa je bojda v gradišču izginil; najbrž je padel v ono studenčno jamo, v katero mi včasih mečemo kamenje ter radovedno prisluškujemo, kako dolgo bo padalo... Kje si pa ti pastirjeval?«

»Jaz sem oni drvarjev sinček, pastirček, ki je v gradiču izginil brez sledu,« je zajokal starček.

103.

Staremu pastirju so tedaj noge omrtvele; pred očmi mu je sijalo in trepetalo, kot bi ga obletavale šentjanževske kresnice; zmotilo se mu je za hip... Tedaj se je na pol zgrudil, na pol pa je pokleknil kraj starega pastirskega ognjišča. Nato se je oprijel ognjiščnega ogla in ga pobožno poljubil:

»Naše sveto ognjišče... Edino, kar je še ostalo od našega dragega doma sredi gradiške gošče...«

Solze so ga dušile; zajokal je kot otrok v zibelki. Pod njim je zašumel žar, zakaj na ognjišče so padale debele solze ter gasile pastirski ogenj...

Prehrana Ljubljane zagotovljena

Kratko časopisno obvestilo o zagotovitvi potrebne prehrane za vso našo pokrajino in za Ljubljano je prebivalstvo sprejelo z veseljem in hvaležnostjo. Nemška oblastva, ki so skupno z domobranci poroštvo miru in reda v Ljubljani in v pokrajini, so zagotovila vsej pokrajini potrebno prehrano, tako da bo v nekaj dneh aprovizacija v popolnem in normalnem redu ter da ni v tem pogledu umestna nobena zaskrbljenost in bojazen, ki jo je komunistična propaganda širila s tendencioznimi novicami samo zato, da bi pognala v hribe čim več ljudi.

Ljubljančani so imeli včeraj okrog 2 poldne priliko videti celo vrsto kamijonov, naloženih z živili, ki so jih pripeljali iz glavne zaloge v Črnučah, pripravljene za Ljubljano. Živež so peljali po Dunajski cesti. Po napisih na avtomobilih smo lahko ugotovili, da so ta živež prevažali nekateri ljubljanski veletrgovci, druge pa avtomobili kranjskih in črnuških tvrdk. Vozili so tudi še zvečer.

Včeraj popoldne so z avtomobili pripeljali iz domžalskih mlinov že nad 100.000 kilogramov moke, jutri pa pridejo nove zaloge, tako da je prehrana zagotovljena. Prav tako je zagotovljen tudi krompir, ki ga bodo začeli dovažati že danes popoldne iz Kranja.

Ljubljana za internirance

Ko je nemškim vojaškim oblastem uspela rešitev naših rojakov iz internacije in tudi njih prevoz nazaj v domovino, je vso skrb za vrnjene takoj prevzela mestna občina ljubljanska. Prebivalstvo je v množicah pozdravljalo svojce in tudi neznance z vsem srcem ter jih obdarovalo s cigaretami, živili in okrepčili, prav tako pa tudi z obutvijo in obleko ter gotovino. Velikemu delu so pa Ljubljančani takoj priskrbeli tudi stanovanja ter celo delo in zaslužek. Ljubljansko srce je res spet zaplamtelo v vsem svojem žaru.

Mestna občina ljubljanska je takoj prevzela vso preskrbo vrnivših se internirancev in tudi beguncev in pregnancev iz krajev, kjer niso bili varni pred partizani, ter izročila skrb za vso prehrano svojemu Delavskemu domu. Od 17. septembra do 1. oktobra je Delavski dom internirancem razdelil 10.120 zajtrkov, 9.632 kosil, 11.552 večerij in 12.837 obrokov kruha po pol kilograma na dan. Za vsa ta živila je mestna občina ljubljanska porabila 56.900 Lir, a do konca tega tedna so ti stroški narasli nad 80.000 L.

Seveda so pa tudi zasebniki skušali internirancem in beguncem ves čas pomagati z najraznovrstnejšimi uslugami in darili ter začeli za ta plemeniti namen darove tudi zbirati. Da bi se pa pri vsej veliki dobrosrčnosti in izredni dobrodelnosti ne pojavila zmeda, bo odslej radi pravične razdelitve darila zbirala sama mestna občina ali pa naš Slovenski Rdeči križ s svojimi organi, ki bodo imeli seveda vsi posebne legitimacije, kjer bo jasno označeno, da so edini pooblaščeni zbiralci daril za vrnivše se naše rojake in za begunce. Še danes zato naše dobrosrčno prebivalstvo opozarjamo, naj svoja darila za internirance in begunce oddaja samo tem pooblaščenim zbiralcem. Predvsem pa seveda izrekamo vsem dobrotnikom, ki so svoje srce in roko odprli internirancem ali beguncem, najtoplejšo zahvalo s prošnjo, naj svojo ljubezen internirancem in beguncem še nadalje izkazujejo z vsestranskim podpiranjem.

Iz Hrvaške

Protikomunistična razstava v Banjaluki. Pred kratkim je bila zaključena v Banjaluki protikomunistična razstava »Evropa v borbi«. Obiskalo jo je nad 25.000 ljudi. Petindvajsettisoči posetnik, železniški uradnik Josip Tomljenović, je dobil 10.000 kun nagrade.

Življenje v Šibeniku se vrača v stari tek. Hrvatski listi pišejo: Od 15. aprila 1941 je vihrala nad mestom in šibeniško luko italijanska zastava. Zdaj se je to popolnoma hrvatsko mesto spet vrnilo k matični deželi. Šibenik je v morju zastav. Ljudje odstranjujejo italijanske napise, begunci se vračajo, življenje v mestu pa prehaja v stari tek.

Velike količine zaplenjenega vojnega materiala. Vojni poročevalec Hans Wurn piše, da so po hitri razorožitvi italijanskih čet Hrvatje in Nemci v dalmatinskem obalnem pasu dobili velike količine vojnega gradiva, živil in oblek.

Proglas vojnega ministrstva. Hrvatsko vojno ministrstvo je pozvalo obveznike letnikov 1908 do 1925 z ozemlja, ki je bilo priključeno Italiji, da se brez ozira na vero in sposobnost za vojaško službo takoj prijavijo pri pristojnih vojnih okrožjih. Odredba zadeva vse Dalmatince, Primorce in doseljence s področja Slovenije, ki so živeli na ozemlju Nezavisne Države Hrvatske v razdobju od 10. aprila 1941 do 9. septembra 1943.

Na Dunaju so imeli hrvatski delavci, ki so zaposleni v tem mestu, veliko zborovanje, na katerem je bilo tudi nekaj govorov, ki so vši podčrtavali globoko prijateljstvo hrvatskega in nemškega delavca v borbi proti zavezniškim silam.

Partizanski zavezniki skozi Ljubljano

Ljubljana, 8. oktobra.

Včeraj popoldne so se pomikale skozi Ljubljano skupine razoroženih Badoglijevcev, ki so jih nemške čete zajele v okolici Postojne. Vso trumo — okrog dva tisoč vojakov in pet tisoč konj — je spremljalo za varstvo le nekaj nemških zaščitnic.

Tako so korakali skozi naše mesto vojaki onih Badoglijevskih generalov, katere je celo begunska jugoslovanska londonska klika proglasila za največje sovražnike našega naroda. In s temi izdajalskimi generali, ki so dve leti in pol načrtno uničevali slovenski narod, se je »Osvobodilna fronta« združila in skupno udarila po slovenskem ljudstvu. Prav ti generali so s svojimi četami skupno s slovenskimi komunisti krivi groznih dni, ki so jih doživeli Gorica, Postojna in drugi kraji na Primorskem, Notranjskem ter na Dolenjskem. Komunisti in izdajalski tujerodci ne bodo mogli nikoli zbrisati tega sramotnega skupnega nastopa proti slovenskemu narodu in zgodovina jim je vtisnila na čelo pečat krvosesov in propalic.

Dve, tri iz lokalne kronike

Nocoj okoli 1.15 se je nad mestom in okolico vlila kratka, ne prehuda ploha. Bil je to prvi dež v oktobru po sedmih prav jesensko lepih dnevih. Lani je oktobra začelo deževati dan pozneje, 9. oktobra namreč od 9—14 je bila huda ploha, nato pa so se spet vrstili lepi dnevi. Lepo je bilo devet dni, nato je nastopilo nekaj dni močnejše deževje. Letošnji oktober je doslej v pogledu vremena dokaj podoben lanskemu, saj imata oba prve dni krasno in sončno vreme.

Na kirurgični oddelek splošne bolnišnice so včeraj popoldne pripeljali z Rakeka dva hudo poškodovana kmečka fanta. Doma na Rakeku sta se igrala Matevž Kebe in France Otočničar. Imela sta v rokah neko eksplozivno stvar. Nesreča je hotela, da je nastala eksplozija. Oba dečka sta bila hudo poškodovana. Poškodbe so zelo nevarne.

V sezoni nabiranja žlahtnega kostanja se primerjajo posebne vrste nesreče. Dečki in tudi starejši ljudje navadno splezajo na kostanjevo drevo in začno tresti kostanj. Mnogi so pri tem nekoliko nepreviden in nerodni ter padejo z drevesa. Nekateri odnesejo le manjše poškodbe, a drugi morajo v bolnišnico. Navadno si pri padcu z drevesa zlomijo kako roko ali nogo. Letos je bilo že več takih nesreč. Berčič France, 20 letni krojaški pomočnik, je tresel kostanj. Padel je z drevesa in si zlomil desno roko.

Vanda Medvedova, 17 letna služiteljeva hčerka, je doma v stanovanju umivala zaprašeno okno. Omahnila je in padla z okna na tla v sobo. Hudo si je poškodovala desno nogo. — Stopar Alojzij, 38 letni šofer, je padel iz avtomobila in se močno poškodoval po glavi. — V Logu pri Vrhniki si je pri padcu zlomil levo nogo 38 letni delavec Ciril Remžgar.

Z Gorenjskega

Nova pokrajinska politična šola je bila ustanovljena v Dulah ob Vrbskem jezeru in je bila včeraj izročena svojemu namenu. Ob tej priliki pravi celovški dnevnik, da je podobni zavod v Gozdu-Martuljku vsekakor idealen, vendar ni dovolj blizu deželnega glavnega mesta in je marsikateri govornik za ves dan zadržan, če mora tam imeti le kratko predavanje. Zato je bila ustanovljena nova šola v Dulah, ima krasno okolico in je v bližini Celovca. Že 27. septembra je bilo poklicanih v prvi tečaj 40 voditeljev celic in blokov z vsega Koroškega. Poleg predavanj v zavodu, kjer je bil svoj čas hotel, nato pa dečji dom, se vežbajo v različnem športu in glasbi.

V Bohinjski Bistrici je bila otroška prireditev, ki jo je vodila vrtnarica Murauerjeva. Ob zaključku je govoril o pomenu otroških vrtcev krajevni socialni oskrbnik Torkar.

S Spod. Štajerskega

Novi grobovi: 79 letni zdravnik dr. Jože Rakož, 77 letni železniški uslužbenec v pokoju Karel Gorjup iz Trbovelj, v Mariboru pa 60 letna hišnica Lucija Adamova, 50 letna šivilja Terezija Benedičič, 15 letni Franc Koren, 59 letna zasebnica Marija Kramar, 79 letni upokojenec Franc Kelbič, v Studencih pri Mariboru 48 letna zasebnica Terezija Klančič. V Gradcu je umrla zdravnikova hčerka Olga Rostohar, dalje hišni posestnik in železniški upokojenec Karel Namestnik, v Studencih železniški upokojenec Ivan Gradiščnik in Jožef Novak.

Na vzhodnem bojišču so padli: Ladislav Bizjak iz Maribora, 20 letni Anton Ladinek, Franci Cvetko, Anton Löschnigg in Franc Lenc. Družina Ferdinanda Motnikarja je izgubila 25. avgusta svojega sina Rafaela, ki je služil kot prostovoljec pri nekem planinskem polku ter je padel na vzhodnem bojišču.

Prepoved prodajanja žarnic, ki je veljala za letne mesece v mali prodaji, je z mesecem avgustom potekla. Z ozirom na vojno gospodarstvo pa ostanejo v veljavi ukrepi, ki tudi odslej urejujejo prodajo žarnic potrošnikom.

Pridelek krompirja na Spodnjem Štajerskem je bil tudi letos zadovoljiv. Posestnica Jeričeva v Rogatcu je na svoji njivi izkopala gomolj, v katerem je našla krompir z 900 g teže.

Kupujte lepo knjigo našega velikega pisatelja Ivana Preglja — ki je izšla v »Slov. knjižnici«!

MLADA BREDA

Črka N in svetovna zgodovina

Gospod, s katerim sem začel danes popoldne čisto slučajno govoriti v neki Brünnerski kavarni, je bil dobro oblečen, imel je monokel, bil je iz Brna in se je imenoval — kakor sem sklepal iz najinega pogovora — Prochazka.

Gospod je omenil Rio de Janeiro in vprašal sem ga, če ga mogoče pozna. »Da, prišel je od tam.« »Po poslih?« »Bil je avstrijski konzul.« »Do prevrata?« »Ne, moral sem ostati. Iz Dunaja sem dobil povelje, da moram razpustiti svoj urad. In to je trajalo do sedaj.« »Ste bili dolgo tam?« »Da, nekaj let. Odmor. »Kje ste bili prej, gospod generalni konzul?« — »Prej sem bil na Balkanu v Monastiru, v Prizrenu...«

In glej, zgodilo se je, da je bil moj sosed, čeprav je izgledal tako miroljuben, tisti konzul Prochazka iz Prizrena, čigar ime je postalo udarni klic evropskih povzročiteljev vojne, čigar afera je pognala Evropo v vojno in je bila prva predigra avstrijsko-srbske vojne, torej tudi svetovne vojne. Zanimivo! Toda nisem ga še mogel vprašati naravnost o njegovih političnih delih ali začeti z njim pogovor o njegovih zasebnih zadevah. Zato sem začel zelo previdno: »Ali je res, gospod generalni konzul, da so vas Srbi leta 1912. skopili? — Gospod generalni konzul na razpoloženju je smeje odvrnil: »Niti misliti ni. Bil sem v Prizrenu kot konzul, ko je srbska armada, ki je premagala Turke, prišla na svojem pohodu proti Prištini in Kosovemu polju v Prizren. To je bila tretja armada pod poveljstvom generala Jankoviča. Razmere v mestu so bile kar najbolj zmešane, in ker je bila Srbija zaradi aneksije v zelo napetih odnošajih do Avstrije, je bil moj položaj zelo težak. V hišo, v kateri sem stanoval, so se vselili vojaki, ljudstvo ni gledalo na moje poslanstvo nič kaj prijazno in povzeli so proti meni razne ukrepe. Skratka, bil sem ujetnik v svoji hiši in nisem mogel poslati nobenega poročila. Namesto da bi razjasnili moj molk v novo zasedenem mestu, so si izmišljali na Dunaju najčudovitejše in najstrahotnejše vesti o meni, da bi dvignili sovraštvo proti Srbiji. Tako sem sedel v Prizrenu od 2. do 25. novembra: končno sem lahko šel v Skoplje. Če se je to zgodilo na povelje glavnega stana takratnega prestolonaslednika (in poznejšega kralja) Aleksandra, ne vem. Kratko in malo, šel sem v Skoplje. Od tu sem poslal brzojavko v Belgrad, da sem jaz — katerega je smatral ves svet za mrtvega — še pri življenju in sem prišel v Skoplje. Brzojavka se je glasila enostavno: »Konzul Prochazka u Skoplje.« Več nisem mogel povedati, kakor konzul Prochazka u Skoplje, torej živi in vsa poročila o njegovi usmrtitvi niso resnična — Nobene črke ne bi smeli dostaviti... Brzojavni aparat je naredil napako in je pristavil še eno črko, majhno, nedolžno črko »n« in na brzojavnem traku je bilo napisano pri sprejemu v Belgrad: »Konzul Prochazka uskopljen.« Kaj to pomeni, ste lahko videli napisano z velikimi črkami naslednjega dne v dunajskih listih: »Avstrijski konzul uskopljen« — »Strahovita sramotitev konzula Prochazka... — »Težko poškodovanje narodnega prava našega zastopnika...« In tako dalje. Kolikor pogumnejši, toliko boljši.

Medtem sem poslal na Dunaj obširno službeno brzojavko — tako obširno, da so štirje uradniki izgubili štiri dni in štiri noči, preden so jo razrešili. Tudi ko je bilo delo končano, se grof Berchtold ni požuril, da bi neresnico razčistil in s tem vojno razpoloženje, ki je prevladovalo v Evropi, odstranil. Ali morda ni verjel moji šifrirani brzojavki? Vsekakor je poslal dva uradnika ministrstva k meni, generalnega konzula Edela, ki živi danes na Dunaju kot madžarski poslaniški svetnik, in konzula Rakiča, ki je bil po vojni jugoslovanski poslanik v Sofiji. Sedel sem v Skoplju pri zajtrku — kruh z gnatjo in dve jajci — ko vstopita oba dunajska gospoda. Kruh z gnatjo sem že pojedel, a odposlanca se nista malo čudila, ko me vidita z rdečimi licj sedeti pri ostanku te južine, in slišita, ko jima z običajnim glasom voščim dobro jutro... Medtem so se pa tudi druge države prepričale, da so vsi moji udje nedotaknjeni in da se mora ščuvanje prekiniti. Šele eno leto pozneje je spet učinkovito izbruhnilo: svetovna vojna.

Jaz sam nisem ničesar slutil o pokvečeni brzojavki in o njeni svetovno zgodovinski posledici. Po mojem povratku mi je sekcijski načelnik Montlong razložil posledice črke »n«. Da nisem bil od Srbov »uskopljen«, sem prav gotovo vedel že poprej...«

Ljubko dekle je prišlo v kavarno. Gospod generalni konzul se je zgledoval nad njo s pozornim pogledom.

(Po nemški knjigi »Potujoči reporter«.)